

Судовий та виконавчий секвестри: екскурс в процесуальні науки

УДК 347.952.5

Одними із видів цивільних правовідносин є правові відносини, які виникають із договору зберігання речі, що є предметом спору. Окрім зазначеного, серед видів забезпечення позову в цивільному судочинстві законодавець виділяє також передачу речі, яка є предметом спору, на зберігання іншим особам [1, ст. 152] та накладення арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві і знаходяться у нього або в інших осіб. Більше того, державний виконавець, виконуючи рішення у примусовому порядку, вправі накласти арешт на майно боржника, ... передавати таке майно на зберігання [2, ст. 5].

Передача речі, яка є предметом спору, на зберігання третій особі була відома ще за часів римського приватного права і отримала назву секвестр, під яким розуміли наступне, – довірена особа (секвестаріус), якій сторони за взаємною згодою передавали у тимчасове зберігання певну річ до вирішення спору по суті [3, с. 758].

Нині можна зустріти наступні визначення секвестру: 1) це обмеження, що накладається органами держави, на користування яким-небудь майном; 2) збереження грошової суми, цінних паперів, інших цінностей, що є предметом суперечки між сторонами, у третью сторону до винесення рішення суду про присудження предмета суперечки; закінчення терміну, встановленого для подання позову; накладення арешту на спірне майно; укладення мирової угоди щодо спірного майна [3, с. 758].

Окремі аспекти аналізованої проблеми досліджували такі вчені-цивілісти та процесуалісти як: Б. М. Бачук, В. І. Бобрик, Е. М. Грамацький, О. С. Захарова, Л. В. Панова, Є. І. Фурса, С. Я. Фурса, С. В. Щербак та інші.

На переконання ученого-цивіліста В. І. Бобрика особливості укладання договору зберігання речі, що є предметом спору, полягають в тому, що цей договір може бути укладений: 1) шляхом волевиявлення осіб, між якими виник спір (добровільний секвестр); 2) за ухвалою суду (судовий секвестр); 3) постановою державного виконавця (виконавчий секвестр) [4, с. 264].

На нашу думку, недоцільно стверджувати, що договір зберігання речі, яка є предметом спору може бути укладений постановою державного виконавця. Зокрема, варто звернути увагу на той аспект, що під час здійснення державним виконавцем виконавчих дій, спору уже ніякого немає, він уже вирішений судом за результатами якого видано судом виконавчий документ – виконавчий лист тощо. Проте цей висновок слід робити досить обережно. Так, як під час здійснення примусового виконання органами ДВС ухвали суду про забезпечення позову спір ще не вирішений судом. Окрім того, необхідно згадати про норму статті 368 ЦПК України, якою передбачено, що якщо судом було вжито заходів щодо забезпечення позову за заявою осіб, на користь яких ухвалено судове рішення, суд разом із виконавчим листом видає копію документів, які підтверджують виконання ухвали суду про забезпечення позову [5, ст. 368]. Як зауважують вчені-цивілісти В. М. Кравчук, О. І. Угриновська документом, що підтверджує виконання ухвали суду про забезпечення позову є постанова відповідної державної виконавчої служби про закінчення виконавчого провадження (якщо ухвала виконана) або постанова про відкриття виконавчого провадження (якщо ухвала не виконана) [5, с. 847]. Інший вчений Ю. В. Білоусов зазначає, що такими документами можуть бути, наприклад: ухвала суду про заборону вчиняти певні дії; акт опису й арешту майна, складений державним виконавцем на виконання ухвали про накладення

арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві і знаходяться у нього або в інших осіб [6, с. 751]. Звичайно, що це не вичерпний перелік тих документів, які можуть підтверджувати виконання ухвали суду про забезпечення позову, а як вірно відзначають учені-процесуалісти професор С. Я. Фурса та доценти Є. І. Фурса, С. В. Шербак, Г. С. Волосатий копії документів, які підтверджують виконання ухвали суду про забезпечення позову, визначаються залежно від видів забезпечення позову, передбачених ст. 152 ЦПК України [7, с. 15-16; 8, с. 563].

Також, нами акцентується увага на тому, що виконавчий секвестр можливий тільки під час виконання державним виконавцем ухвали суду про накладення арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві і знаходяться у нього або в інших осіб, як виду забезпечення позову, а також при здійсненні примусового виконання виконавчих документів, перелік яких передбачений в статті 3 Закону України "Про виконавче провадження" [9] за винятком виконання ухвали суду про передачу речі, яка є предметом спору, на зберігання певній особі, яка призначена судом, оскільки тут має місце судовий секвестр. Більше того, варто говорити про акт опису і арешту майна на підставі якого й виникають цивільно-правові відносини із зберігання речі, а не про постанову державного виконавця. Адже, акт опису і арешту майна є документом суворої звітності, який містить наступне положення: "Описане майно прийняв на відповідальне зберігання, копію акта опису й арешту майна отримав" (додаток до пункту 1.7.2 Інструкції про проведення виконавчих дій).

Цікавим є питання, чи потрібно укладати договір зберігання. Щодо даного питання слід згадати про існування норми ЦК України, а саме ч. 1 ст. 937, яка містить нормативне положення такого змісту: "Письмова форма договору вважається дотриманою, якщо прийняття речі на зберігання посвідчене розпискою, квитанцією або іншим документом, підписаним зберігачем". Тобто, можна сміливо робити висновок, що складений належним чином акт опису і арешту майна є свідченням дотримання письмової форми договору зберігання речей, які є предметом спору і договору зберігання майна, які не є предметом спору, який вирішується судом. Також щодо форми договору зберігання у порядку виконавчого секвестру та судового секвестру вона є обов'язково письмова, виходячи із аналізу ст.ст. 937, 208 ЦК України, адже однією із сторін договору є юридична особа відділ ДВС.

Досить проблемним є питання, що стосується підстав виникнення відносин із зберігання. Тут можемо висловити наступні свої міркування з цього приводу. Відповідно до ч. 2 ст. 509 ЦК України зобов'язання виникають з підстав, встановлених статтею 11 ЦК України. У даному аспекті проблеми нас цікавить ч. 4 ст. 11 ЦК, а саме: "у випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки виникають безпосередньо з актів органів державної влади, ...". Цінними також є такі норми ЦК України як стаття 954-955 зазначеного кодексу, якими визначено, що положення глави 66, яка має назву Зберігання застосовуються до зберігання, яке здійснюється на підставі закону, якщо інше не встановлено законом, а також положення параграфу 1 названої вище глави застосовуються до окремих видів зберігання, якщо інше не встановлено положеннями ЦК України про окремі види зберігання або законом. Тут, проблема полягає в наступному. Так, відповідно відносини із зберігання можуть виникати на підставі акта опису і арешту майна (наприклад, коли виконується державним виконавцем ухвала суду про накладення арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві і знаходяться у нього або в інших осіб; або державний виконавець виконує, зокрема рішення суду про стягнення із фізичної особи боргу за спожитий природний газ і з метою виконання такого рішення суду накладає арешт на майно боржника і здійснює його опис), або акта державного виконавця (державний виконавець складає окремо акт, яким вилучає річ, яка є предметом спору

в боржника та передає його на зберігання певній особі, яка зазначена в судовому рішенні – ухвалі суду та окремо державного виконавця, яким засвідчує факт передачі речі зберігачу. Проте, це може бути і один акт державного виконавця, яким можна об'єднати ці дві виконавчі дії, але тут необхідно зауважити, що ці дві виконавчі дії мають приблизно збігатися в часі, зокрема дати їх вчинення повинна бути одна й та сама).

Отже, можемо визначити наступні відмінності між судовим та виконавчим секвестром:

1) передумовою виникнення відносин із зберігання при судовому секвестрі є подача позовної заяви та заяви про забезпечення позову до суду, а при виконавчому секвестрі є виконавчий документ, яким може бути не тільки судове рішення;

2) при судовому секвестрі річ обов'язково повинна бути предметом судового спору, а при виконавчому секвестрі вона не є предметом спору в суді (спір уже вирішений по суті і за результатом вирішення якого видано відповідний виконавчий документ). Проте, спір може бути, якщо певна особа звернеться до суду із позовною заявою про визнання права власності на майно та звільнення майна з-під арешту;

3) при судовому секвестрі особою, яка призначає зберігача є суд, а при виконавчому секвестрі – державний виконавець;

4) при судовому секвестрі передається річ, яка є предметом спору, а при виконавчому секвестрі це може бути будь-яке майно на яке можна звертати стягнення, а також тварини, які не є річчю, проте відповідно до положень ЦК України на них може поширюватися правовий режим речі;

5) зберігачем при судовому секвестрі обов'язково повинна бути інша особа, тобто нею не може бути ні позивач, ні відповідач, а при виконавчому секвестрі, зберігачем може бути і боржник.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1618-15&p=1284062857531767>
2. Закон України "Про виконавче провадження" від 21 квітня 1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=606-14&p=1284062857531767>
3. Енциклопедія цивільного права України / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; відп. ред. Я. М. Шевченко. – К.: Ін Юре, 2009. – 952 с.
4. Цивільне право України. Договірні та не договірні зобов'язання: підручник / [Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін.]; За заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-е вид.]. – К.: КНТ, 2008. – 498 с.
5. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України / В. М. Кравчук, О. І. Угринюська. – К.: Істина, 2006. – 944 с.
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / [Бичкова С. С., Вілюсов Ю. В., Бірюков І. А. та ін.]; За заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-е вид.]. – К.: Атіка, 2010. – 896 с.
7. Фурса С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 т. / Фурса С. Я., Фурса Є. І., Шербак С. В.; За заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2006. – Т. 2. – 800 с.
8. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України / [Ківалов С. В., Червоный Ю. С., Єрмолаєва В. О. та ін.]; За ред. Ю. С. Червоного. – К.: О.: Юрінком Інтер, 2008. – 656 с.

Корольов В. В. Судовий та виконавчий секвестри: екскурс в процесуальні науки

У статті розглянуто матеріальні та процесуальні аспекти судового та виконавчого секвестрів, сформульовано основні відмінності між ними.

Ключові слова: секвестр, судовий секвестр, виконавчий секвестр, договір зберігання, зберігач, зберігання речей, накладення арешту на майно.

Корольов В. В. Судовый и исполнительный секвестры: экскурс в процессуальные науки

В статье рассматриваются материальные и процессуальные аспекты судебного и исполнительного секвестров, сформулированы главные отличия между ними.

Ключевые слова: секвестр, судебный секвестр, исполнительный секвестр, договор хранения, хранитель, хранение вещи, наложение ареста на имущество.

Koroliyov V.V. The Court Sequester And Executive Sequester: Excursion to the Procedural Sciences.

In the article there is considered of material and procedural aspects of judicial and executive sequester, formulated the main distinctions between it.

Keywords: sequester, judicial sequester, executive sequester, contract of custody, custodian, custody things, to sequester property.

Мироненко І. В.

Поняття та зміст міжнародної правової допомоги в цивільних справах

УДК 341.232

На сьогодні важливим чинником для забезпечення врегулювання правовідносин, що виходять за межі певного національного правопорядку, є взаємодія та співпраця держав, в тому числі шляхом надання правової допомоги. На сьогодні така допомога надається на основі багатосторонніх чи двосторонніх угод про правову допомогу або на основі принципу міжнародної ввічливості, відповідно до якого держава, яка надає правову допомогу, очікує виконання своїх доручень про надання правової допомоги. Недивлячись на те, що історія розвитку міжнародної правової допомоги має тривалу історію, в даний час в правовій науці немає єдиного підходу до розуміння поняття та змісту міжнародної правової допомоги. Як зазначає з цього приводу К. І. Труханов, навіть з теоретичної точки зору в правовій науці дана проблема розроблена досить фрагментарно [1, с. 21-23]. З даного питання можна відзначити дослідження таких вітчизняних та зарубіжних науковців як М. М. Богуславський, В. І. Кисіль, В. Л. Чубарев, Г. В. Галущенко та ін.

В цілому ж, незважаючи на достатньо широке використання як в правових актах, так і літературі з терміну “правова допомога” (чи “міжнародна правова допомога”), його загальноновизнане розуміння відсутнє.

Вивчення міжнародних договорів з даного питання (зокрема, “Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах” (СНД, м. Мінськ, 22.01.1993 р., т.з. “Мінська конвенція”), “Конвенції про правову допомогу і правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах” (СНД, м. Кишинів, 07.10.2002 р.), чинної для України “Конвенції між СРСР і Італійською Республікою про правову допомогу у цивільних справах № 4210” (1979 р.), “Договору між Україною та Республікою Болгарія про правову допомогу в цивільних справах”